

אמר רבי יצחק בר נחמני: לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי, הדיוט שוחה כמו שאמרנו. כהן גדול בתחלת כל ברכה וברכה ולא בסופה. ואילו המלך, כיון שברע בתחילת ברכת אבות, שוב אינו זוקף עד שיגמור להתפלל. שנאמר [מלכים א, ח נד] "ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מברע על ברכיו".

תנו רבנן: "קידה", על אפים. שנאמר [שם א לא] "ותקד בת שבע אפים ארץ".

"בריעה", על ברכים. שנאמר [מלכים א, ח נד] "מברע על ברכיו".

"השתחואה", זו פשוט ידים ורגלים. שנאמר

תנו רבנן [בתוספתא, א יא]: אלו ברכות שאדם שוחה בהן: ב"אבות" ישחה בתחלה וסוף, ב"הודאה" תחלה וסוף.⁽²³⁾

ואם בא לשוח בסוף כל ברכה⁽²⁴⁾ וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה, מלמדין אותו שלא ישחה.⁽²⁵⁾

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: הדיוט שוחה כמו שאמרנו.

ב-תז כהן גדול שוחה בסוף כל ברכה וברכה.

והמלך, בתחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה. כי ככל שהאדם נכבד יותר, צריך להכניע את עצמו יותר.

שמך" ומשמע שהאיסור בתיבות החתימה.

25. תוס' [ד"ה מלמדין] ביארו שאם כל אדם ישחה כמו שהוא רוצה, יעקרו דברי חכמים. ועוד, דחיישינן ליוהרא, [רבינו יונה והב"י נקטו שהם ב' תירוצים], וביאר הט"ז [קיג א] שאם יוסיף לכרוע כרצונו יסברו שהכריעות לא תקנום חכמים אלא חומרא של יחיד, ויבואו להקל בהן. ואת חשש ליוהרא ביאר מעדני יו"ט כדלהלן, שכל שגדול יותר צריך לשחות יותר, ומראה בכך את עצמו שהוא גדול, וכתב הט"ז [שם ב] שלכן לא חששו באמצעות, כי חיובי מלך וכה"ג הם רק בתחילה וסוף.

אך הפמ"ג [קיג משב"ז א] הביא מנחלת צבי שתירוץ אחד הוא, וביארו שתקנו לכל דרגה דיני שחיה שונים, ואם ישחה בסוף כל ברכה הרי מתייהר בשחיה ככהן גדול ועוקר התקנה. ומה שיכול כל אדם לשחות באמצע ברכה, אף שרק מלך שוחה באמצע, הוא משום שאינה דומה שחיית המלך ששוב אינו זוקף, לשחיית כל אדם שחייב לזקוף בסוף הברכה.

כדי לברכו צריך להזכיר את שמו אפילו בפניו, ראה משך חכמה בראשית לב [ט], והחתם סופר [נדריים מ א] כתב על מה שאמרו שם "המבקר את החולה גורם לו שיחיה, ושאינו מבקר גורם שימות" כי כשמתפלל שלא בפניו, בהזכרת שמו גורם שיתעוררו עליו דינים, ואם מבקרו יכול להתפלל בלא להזכיר שמו, וראה הגהות יעב"ץ ואגרות משה [יו"ד ח"א רכג].

23. הב"ח [קא] נתן טעם לכך, משום ש"אבות" היא תחילת ג' ראשונות שבהם מסדר שבת, וכן "הודאה" היא תחילת ג' אחרונות שבהם מודה לרבו.

24. באליהו רבה [קיג ה] נקט שרק כשאומר "ברוך אתה" אסור לשחות, אבל בסופה ממש מותר, והפמ"ג [א"א ד] נחלק עליו, שהרי האיסור בתחילת הברכות, קיים גם באלו שאינן פותחות ב"ברוך". ובבה"ל [ד"ה ואם] הוכיח מדברי רש"י [ד"ה תחלה] שהאיסור גם בסופה ממש, שהרי נקט שהנידון על "מודים" ו"הטוב